

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista sekä laiksi sosiaalihuoltolain 17 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi vammaisten henkilöiden elinolojen kehittämisestä sekä niistä erityispalveluista ja taloudellisesta tuesta, joita vammaiset henkilöt tarvitsevat.

Esitys liittyy vuoden 1984 alusta voimaan tuleeseen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettuun lakiin ja sen yhteydessä annettuun sosiaalihuoltolakiin.

Esitys on osa vammaishuollon lainsäädännön kokonaisuudistusta. Aiemmin invaliidihuoltolain nojalla toteutettu lääkinällinen kuntoutus on vuoden 1984 alusta siirretty pääosiltaan terveydenhuollon vastuulle. Vammaisten lasten erityiskoulut siirtyivät 1 päivänä elokuuta 1986 sosiaalihallinnosta opetushallinnon alaisuuteen. Lakiehdotus kattaa vammaisten henkilöiden tarvitsemat erityispalvelut ja tukitoimet. Lisäksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset vammaisuuden ottamisesta huomioon elinolosuhteita ja ympäristöä koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Esityksen sisältämällä etuuksilla täydennetään yleisiä, koko väestölle tarkoitettuja sosiaalipalveluja, joita järjestetään sosiaalihuoltolain nojalla. Lakiehdotuksen sisältämät palvelut ja taloudelliset tukitoimet ovat pääosin samoja kuin nyt toteutetaan invaliidihuoltolain nojalla. Sosiaalihuoltoon kuuluvina tämän lain mukaiset toiminnot säädettäisiin edelleen kunnan tehtäväksi. Toiminnot olisivat kunnan sosiaalihuollon suunnittelujärjestelmän piirissä ja kunta saisi niihin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain mukaisen valtionosuu- den. Lisäksi toimintoja voitaisiin tukea valtion tulo- ja menoarvion otettavalla erillismäärärahalla kuten invaliidihuollossa nykyisinkin.

Esityksellä pyritään parantamaan erityisesti vaikeavammaisten henkilöiden asemaa säätämällä kunnalle erityinen järjestelmävelvollisuus niiden palvelujen ja tukitoimien osalta, jotka ovat vaikeavammaisten itsenäisen suoriutumisen kannalta välttämättömiä.

Esityksessä korostetaan myös kunnan vastuuta vammaisten asukkaidensa hyvinvoinnista. Esityksen tavoitteena on edistää vammaisten henkilöiden tasa-arvoa ja osallistumismahdollisuuksia toisaalta vaikuttamalla elin- ja toimintaympäristöihin ja toisaalta järjestämällä vammaisten henkilöiden tarvitsemia erityispalveluja ja muuta tukea. Kunnan olisi erityisesti huolehdittava siitä, että sen järjestämät palvelut soveltuvat myös vammaisille henkilöille. Lisäksi kunnan tulisi mahdollisuuksien mukaan vaikuttaa siihen, että vammaisuudesta aiheutuvat erityistarpeet otettaisiin huomioon esimerkiksi rakentamisessa, liikenejärjestelyissä sekä liike-elämän tarjoamissa palveluksissa. Lisäksi ehdotetaan vammaisten henkilöiden omien vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi ja viranomaisten vammaisuutta koskevan tiedonsaannin turvaamiseksi mahdollisuutta asettaa kuntaan vammaisneuvosto.

Uudistuksen toteuttamiseksi ehdotetaan säädettäväksi laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Samalla olisi tehtävä tarvittava muutos sosiaalihuoltolakiin.

Invaliidihuoltolaki ehdotetaan kumottavaksi. Kuitenkin muun muassa suojatyötä ja työhönkuntoutusta koskevia invaliidihuoltolain säännöksiä sovellettaisiin edelleen.

Uudistus on tarkoitettu tulemaan voimaan porrastetusti 1 päivästä tammikuuta 1988 alkaen.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	1.2. Laki sosiaalihoitolain 17 §:n muuttamisesta	16
1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys	3	2. Voimaantulo	16
1.1. Tavoitteet	3	LAKITEKSTIT	17
1.2. Keinot	4	1. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista	17
2. Nykyinen tilanne ja muutoksen syyt	7	2. Laki sosiaalihoitolain 17 §:n muuttamisesta	20
3. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	8	LIITE	21
4. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset	9	RINNAKKAISTEKSTIT	21
5. Esityksen taloudelliset vaikutukset	9	2. Laki sosiaalihoitolain 17 §:n muuttamisesta	21
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	11		
1. Lakiehdotukset	11		
1.1. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista	11		

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on edistää vammaisten henkilöiden tasa-arvoa ja mahdollisuuksia yhdenvertaiseen elämään muiden kansalaisten kanssa, lisätä yksilöllisiä osallistumis- ja toimintamahdollisuuksia sekä parantaa vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskunnan palvelusten suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Esitys täydentäisi yleisiä sosiaalipalveluja ja toimeentuloturvaa säätelevää sosiaalihuoltolakiä (710/82). Henkilön vamma tai sairaus saattaa usein aiheuttaa pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua jokapäiväisistä toiminnoista. Palvelun tai tuen järjestämistä ei ole voitu riittävässä määrin ottaa huomioon sosiaalihuoltolakiin sisältyvissä yleisissä palveluissa. Vuodelta 1946 peräisin olevassa invaliidihuoltolaissa (907/46) olevat säännökset ovat nykyään myös suurelta osin vanhentuneita. Tämän vuoksi on katsottu tarpeelliseksi säätää erikseen vammaisuuden perusteella järjestettävistä toiminnoista. Kunta saisi näistä toiminnoista aiheutuviin kustannuksiin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelua ja valtionosuutta koskevan lain (677/82) mukaisen valtionosuuden.

Jatkettaessa sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamista tultaneen käynnistämään valmistelu kaikkia sosiaalipalveluja ja siten myös vammais- huoltoa koskevien säännösten yhdistämiseksi yhteen yleiseen sosiaalihuoltolakiin.

Esityksen lähtökohtana on käsitys, että vammaisuus on yksilön rajoitusten ja ympäristön suhteesta syntyvä tila. Suomalaisen vammais- huollon ja kuntoutustoiminnan kohteena on ollut vammaisen henkilö ja hänen yksilöllisten rajoitustensa poistaminen eri keinoin. Elin- ja toimintaympäristöihin suunnatut toimenpiteet ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Ympäristön laatu vaikuttaa kuitenkin ratkaisevasti vammasta aiheutuvan haitan suuruuteen. Erityispalvelujen ja tukitoimenpiteiden tarvetta voidaan huomattavasti vähentää oikealla suunnittelulla. Sosiaali-

huoltolaki, jota tässä esityksessä ehdotettu laki täydentäisi, säätää kunnan velvollisuudeksi sosiaalisten olojen kehittämisen ja epäkohtien poistamisen. Vammaisten henkilöiden toimintamahdollisuudet ovat enemmän riippuvaisia ympäristön rakenteista ja palvelusten saatavuudesta kuin keskimäärin kunnan muiden asukkaiden. Tämän johdosta olisi tarpeen yleisen sosiaalihuollon tarpeiden ja näkökohtien huomioonottamisen lisäksi kiinnittää kunnallisessa suunnittelussa huomiota vammaisuudesta aiheutuviin erityistarpeisiin.

Esityksessä korostetaan vammaisten henkilöiden oikeutta elää ja toimia samoissa elinympäristöissä kuin muutkin kansalaiset. Kaikkien kansalaisten tulisi voida tasavertaisesti käyttää yleisölle tarkoitettuja tiloja ja palveluja. Muiden kansalaisten asenteet vaikuttavat siihen, miten tasa-arvo asumisessa, työsaannissa, koulutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa toteutuu vammaisten henkilöiden kannalta. Asenteisiin voidaan parhaiten vaikuttaa siten, että vammaiset henkilöt saavat mahdollisuuden elää ja toimia yhdessä muun väestön kanssa.

Vammaisuuden huomioon ottaminen ympäristöä ja palveluja suunniteltaessa parantaisi niiden toimivuutta kaikkien käyttäjäryhmien kannalta. Toimenpiteistä ei yleensä aiheudu olennaisia lisäkustannuksia mikäli tarvittavat järjestelyt on otettu huomioon riittävän ajoissa.

Ympäristöjä parantamalla ja palvelujen joustavuutta ja saavutettavuutta kehittämällä ei voida kuitenkaan poistaa kaikkia vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Yksilöllisten toimintaedellytysten parantamiseksi tarvitaan myös vammaiseen itseensä ja hänen perheeseensä kohdistuvia palveluja ja tukitoimenpiteitä. Sosiaali- huoltolaki yleislakina turvaa kaikkien kansalaisten sosiaaliturvaan liittyviä tarpeita. Suurelle osalle vammaisista palvelut voidaan järjestää sosiaalihuoltolain nojalla. Erityisesti vaika- vammaisuuteen liittyy kuitenkin sellaisia tarpeita, että sosiaalihuoltolakiä olisi tarpeen tässä vaiheessa täydentää ehdotettuun lakiin sisältyvillä erityispalveluilla ja tukitoimilla.

Vaikeavammaisten henkilöiden määrä on suhteellisen vähäinen. Muun muassa tämän johdosta

heidän tarpeensa jäävät usein huomioon ottamatta sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuuslain ja sosiaalihuoltolain nojalla yleisiä palveluja järjestettäessä. Heille tarkoitettujen palvelujen määrässä on myös suuria alueellisia eroja. Vaikeavammaisten tasa-arvon kannalta on tärkeää, että heidän mahdollisuutensa saada kohtuullinen määrä heidän omatoimisen suoriutumisen vuoksi välttämättömiä erityispalveluja ja tukitoimia tulisi valtakunnallisesti yhdenmukaisesti turvatuksi. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan kunnille säädettäväksi erityinen järjestämivelvollisuus sellaisten palvelujen ja tukitoimien osalta, jotka ovat vaikeavammaisten henkilöiden itsenäisen suoriutumisen kannalta välttämättömiä. Tällaisiksi on katsottu kuljetuspalvelut, tulkkipalvelut, palveluasuminen sekä korvaus asunnon muutostöiden sekä asuntoon kuuluvien välineiden tai laitteiden aiheuttamista kustannuksista. Vaikeavammaisten vähäisestä lukumäärästä johtuen heidän mahdollisuuksiensa turvaamisesta saada edellä mainittuja palveluja ei katsota aiheutuvan kohtuuttoman suurista kustannuksista.

Eräiden vakuutuslakien nojalla voidaan korvata vammaisuuden aiheuttamia menetyksiä sekä kuntoutuspalvelujen käyttämisestä aiheutuvia kustannuksia. Korvaus voi olla lakiin perustuva kuten tapaturma- ja liikennevakuutuksessa tai harkinnanvaraista kuten sairausvakuutus- ja kansaneläkelainsäädännössä. Lakiehdotuksella ei ole tarkoitus kaventaa vammaisten henkilöiden oikeuksia ja asemaa vakuutusjärjestelmissä eikä muutoinkaan vähentää vakuutuslaitosten korvausvelvollisuutta ja kansaneläkelaitoksen tai vakuutuslaitosten kuntoutustoimintaa. Tällä lailla ei ole tarkoitus rajata myöskään sotilasvammalain (404/48) soveltamisalaa. Vakuutusjärjestelmien ja julkishallinnon korvaus- ja kustannusvastuun selvittäminen edellyttää laajentuvien etuusjärjestelmien johdosta uudelleenarviointia. Hallitus tulee käynnistämään tarpeellisen selvitystyön tästä asiasta.

Erityispalvelut ovat lakiehdotuksessa pääosiltaan samoja kuin mitä on toteutettu invalidihuoltolain (907/46) nojalla. Esityksen ulkopuolelle jäisivät erityiskoulut, jotka siirtyivät 1 päivänä elokuuta 1986 opetushallinnon alaisuuteen. Lisäksi ehdotetaan invalidihuoltolaista jätettäväksi toistaiseksi sovellettaviksi suojatyötä ja työhoikuntoutusta koskevat säännökset.

Vammaisilla henkilöillä on periaatteessa samat mahdollisuudet kuin muillakin kansalaisilla vaikuttaa yhteiskunnan toimintoihin esimerkiksi

osallistumalla puolueiden ja ammattijärjestöjen toimintaan sekä muuhun kansalaistoimintaan. Siitä huolimatta vammaisten henkilöiden tarpeet saattavat suunnittelussa ja päätöksenteossa jäädä huomiotta. Lähtökohtana on liian usein niin sanotun keskivertokansalaisen tarpeet. Suurin osa elin- ja toimintaympäristön kehittämisestä tapahtuu paikallistasolla, yleensä kuntien toimesta. Vammaisneuvostoa koskevan ehdotuksen tavoitteena on parantaa vammaisten asukkaiden ja heidän edustamiensa järjestöjen mahdollisuuksia vaikuttaa kunnassa tapahtuvaan suunnitteluun, päätöksentekoon ja palvelujen ja olosuhteiden järjestämiseen.

Esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi invalidihuoltolakiin sisältyvästä tiukasta kohderyhmän määrittelystä toisaalta lain mukaisiin invalideihin ja toisaalta jatkuvaa sairautta poteviin, jotka eräin rajoituksin ovat nykyisin oikeutettuja saamaan invalidihuoltoa. Lähtökohtana tämän lain mukaisten palvelujen ja tukitoimien saamiselle ei enää olisi vamma sinänsä, vaan sen aiheuttama haitta. Muun muassa terveydenhuoltoa koskevat lait, sairausvakuutuslaki (364/63) ja sosiaalihuoltolaki turvaavat tietyt peruspalvelut. Ehdotetun lain mukaisten etuuksien antamiseksi edellytetään, että vamman ja sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia.

Laki olisi periaatteessa kaikkien vammaisten henkilöiden tarvitsemia erityispalveluja ja toimintoja säätelevä laki. Kehitysvammaisten tarvitsemiin erityispalveluihin sovellettaisiin kuitenkin lisäksi kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia (519/77).

1.2. Keinot

Yleistä

Esityksen mukaan lakiehdotuksen tavoitteena on edistää vammaisen henkilön tasa-arvoa ja ehkäistä ja poistaa vammaisuudesta aiheutuvia rajoituksia. Esityksen mukaisia keinoja näiden tavoitteiden saavuttamiseksi ovat elinolojen ja toimintojen kehittäminen niin, että vammaisuus otetaan niissä huomioon, erityispalvelujen ja muun tuen järjestäminen sekä vammaisten henkilöiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen.

Elinolojen ja toimintojen kehittäminen kunnissa

Kunnan tulisi huolehtia siitä, että sen itse toteuttamat palvelut kuten opetus, päivähoito, sosiaali- ja terveydenhuollon muut palvelut sekä vapaa-ajan palvelut järjestettäisiin niin, että vammaisuudesta aiheutuvat näkökohdat otetaan huomioon ja että ne näin ollen ovat myös vammaisten käytettävissä ja saavutettavissa.

Kunnan tulisi lisäksi vaikuttaa yleisiin toimintoihin ja muihin julkisiin ja yksityisiin palveluihin siten, että niissä otettaisiin huomioon vammaisuudesta aiheutuvat tarpeet. Tämä tarkoittaa muun muassa liikennejärjestelyjen, asuntojen, työpaikkojen, kaupan ja virastojen palvelujen sekä kulttuurilaitosten saavutettavuuden ja käytettävyyden parantamista. Tähän kunnalla on mahdollisuus erityisesti painottamalla vammaisten henkilöiden tarpeita maankäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa sekä rakennuslupia myönnettäessä.

Lain sisältämät palvelut ja tukitoimet

Palvelut ja tukitoimet perustuvat niihin tarpeisiin, joita on tullut esille kehitettäessä toimintoja invalidihuoltolain nojalla.

Esityksessä palvelut ja tukitoimet on jaettu kahteen ryhmään. Ensimmäiseen kuuluisivat sellaiset, joita kunnan tulisi järjestää kaikille lain tarkoittamille henkilöille heidän vammaisuutensa edellyttämät tarpeet huomioon ottaen kunnan sosiaalihuollon toteuttamissuunnitelman puitteissa. Toiseen ryhmään kuuluisivat sellaiset palvelut ja tukitoimet, jotka ovat vaikeavammaisten henkilöiden tavanomaisissa elämän toiminnoissa heidän itsenäisen suoriutumisen kannalta välttämättömiä. Tämän vuoksi kunnille säädettäisiin erityinen järjestämisvelvollisuus näiden palvelujen ja tukitoimien osalta. Myös nämä palvelut toteutettaisiin kunnan sosiaalihuollon toteuttamissuunnitelman puitteissa. Kuntien tulisi siten toteuttamissuunnitelmassaan ottaa nämä palvelut ja tukitoimet huomioon. Palveluiden kohdalla ehdotetaan kuntien erityisen järjestämisvelvollisuuden voimaantuloajaksi voimavarojen rajallisuudesta johtuen vuosia 1992 ja 1994. Lisäksi kunnalle turvataan oikeus valtionosuuteen, vaikka se ei olisi voinutkaan toteuttamissuunnitelmassaan varautua kaikilta osin tämän järjestämisvelvollisuutensa toteuttamiseen.

Ensimmäiseen ryhmään kuuluvia palveluja olisivat kuntoutusohjaus, sopeutumisvalmennus ja muut vammaishuollon tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeelliset palvelut sekä taloudellisista tukitoimista korvauksen suorittaminen kustannuksiin, jotka aiheutuvat henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta ja päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta sekä ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat vamman tai sairauden edellyttämän vaateetuksen ja erityisravinnon hankkimisesta.

Sopeutumisvalmennus ja kuntoutusohjaus voivat sisällöltään painottua joko lääkinnälliseen kuntoutukseen tai sosiaaliseen kuntoutukseen ja sosiaalisen toimintakyvyn saavuttamiseen ja ylläpitämiseen. Näitä palveluja voidaan järjestää myös lääkinnällisenä kuntoutuksena osana terveyskeskusten ja sairaaloiden toimintaa. Toiminnan luonteesta johtuen sekä palvelujen joustavan käytön mahdollistamiseksi ne olisi tarpeen sisällyttää myös ehdotettuun lakiin. Kuntoutusohjaus ja sopeutumisvalmennus voisivat kohdistua vammaiseen henkilöön itseensä tai hänen lähiyhteisönsä.

Vammaisuus tuo mukanaan monia tilanteita, joissa tarvitaan työskentelyä paitsi vammaisen henkilön itsensä myös hänen perheensä ja muun lähiyhteisönsä kanssa erilaisten sosiaalisten vaikeuksien selvittämiseksi, kuntoutustoimenpiteiden edistämiseksi ja perheen tukemiseksi vammaisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Tämän vuoksi ehdotettuun lakiin sisältyvinä palveluina järjestettäisiin tarvittaessa myös vammaisen henkilön lähiyhteisön opastusta, ohjausta ja neuvontaa. Erityisen tärkeää tämä on silloin, kun perheeseen syntyy vammaisen lapsi tai henkilö vammautuu äkillisesti.

Kokonaan uutena tukimuotona ehdotetaan taloudellisen tuen antamista henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Tuen tavoitteena on ehkäistä ja vähentää vaikeavammaisten henkilöiden laitoshuollon tarvetta ja tarjota joissakin tapauksissa vaihtoehto palveluasumiselle. Henkilökohtainen avustaja on tarpeellinen erityisesti vaikeavammaisten henkilöiden osallistumis- ja toimintamahdollisuuksien takaamiseksi. Avustajaa tarvitaan kotona tavanomaiseen elämään liittyvissä asioissa ja kodin ulkopuolella asioiden hoitamisessa, opiskelussa, harrastuksissa, työssä ja yleensä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Tarkoituksena on, että vammaisen henkilö itse palkkaa avustajansa. Lakiehdotuksessa tarkoitettu avustajajärjestelmä korostaa

vaikeavammaisen henkilön omaa valinnanvapautta, itsenäisyyttä ja mahdollisuutta joustavaan avunsaantiin. Toisaalta järjestelmä edellyttäisi vammaiselta kykyä toimia työnantajana ja siis tiettyä omatoimisuutta.

Kunnan sosiaalilautakunnan olisi yhteistyössä vammaisen henkilön kanssa selvitettävä, milloin henkilökohtainen avustaja on tarkoituksenmukainen vaihtoehto.

Ehdotettu henkilökohtainen avustajajärjestelmä ei poistaisi vammaisten henkilöiden tarvetta sosiaalihuoltolain nojalla toteutettaviin kotipalveluihin. Henkilökohtaisen avustajan palkkaamiseen tarkoitettu tuki olisi verotonta eikä siitä perittäisi asiakasmaksua.

Taloudellisen tuen myöntäminen päivittäisissä toiminnoissa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimiseksi olisi perusteltua silloin kun näillä voidaan olennaisesti helpottaa vammaisten henkilöiden itsenäistä suoriutumista. Tuen ulottaminen koskemaan myös välttämättömiä kodin koneita merkitsisi nykyisen invalidihuollon etuuksien piirin laajentumista. Taloudellisen tuen avulla voitaisiin kompensoida myös vaatuksesta sekä erityisravinnoista aiheutuvia ylimääräisiä kustannuksia.

Sellaisia palveluja, joiden osalta kunnilla olisi erityinen järjestämisvelvollisuus, olisivat kuljetuspalvelut, tulkkipalvelut sekä palveluasuminen. Taloudellisista tukitoimista tällaisia olisivat korvauksen suorittaminen kustannuksiin, jotka aiheutuvat vammaiselle henkilölle asunnon muutostöiden sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta.

Liikkuminen on eräs olennaisimpia osallistumisen edellytyksiä. Koulunkäynti, työ ja harrastukset edellyttävät mahdollisuutta liikkua. Lakiehdotuksen mukaisilla kuljetuspalveluilla turvattaisiin myös vaikeimmin vammaisille henkilöille kohtuulliset liikkumismahdollisuudet samoin kustannuksin kuin muille kansalaisille.

Kuulo- ja puhevammoista aiheutuvia toimintatarajoituksia voidaan olennaisesti vähentää tulkkipalveluilla. Yleisiä palveluja antavan organisaation tulisi vastata siitä, että esimerkiksi kuuroa palvelee viittomakielellä. Hallintomenettelylaki (598/82) lisää viranomaisten velvollisuuksia tässä suhteessa. Peruskoululaissa (476/83) tarkoitettu koulunkäyntiavustaja-käsite sisältää myös viittomakielen tulkki. Näistä edistysaskeleista huolimatta kommunikaatiovammaiset henkilöt tarvitsevat henkilökohtaisia tulkkeja edelleen useissa eri yhteyksissä kuten muun muassa opiskelussa, asioimisessa ja vapaa-ajan viettäessä. Tulkkipalve-

lun käsite laajenisi koskemaan kuulovammaisten lisäksi muitakin kommunikaatiovammaisia kuten afaattikkoja ja vaikeasti CP-vammaisia.

Erityisesti vaikeavammaisten henkilöiden asuinolosuhteet ovat usein huonommat kuin muun väestön keskimäärin. He voivat joutua asumaan lähiomaisten avustamana tai, mikäli tämä ei ole mahdollista, siirtymään laitokseen. Sosiaalihuoltolain mukaisilla asumispalveluilla voidaan edistää myös vammaisten mahdollisuuksia itsenäiseen asumiseen. Kaikkein vaikeimmin vammaisia varten tarvitaan kuitenkin palveluasumismuoto, jolla tässä esityksessä tarkoitetaan nykyisen invalidihuoltolain mukaisia palvelutaloja ja muita pienimuotoisempia asumisyksiköitä. Turvaamalla niissä asuville jatkuva apu tavanomaiseen elämään liittyvissä asioissa mahdollistettaisiin itsenäinen asuminen laitoshoidon ulkopuolella.

Korvauksen suorittaminen asunnon muutostöiden sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden aiheuttamiin kustannuksiin on osoittautunut tarpeelliseksi invalidihuollon etuudeksi, jota tulisi edelleen käyttää vaikeavammaisten henkilöiden itsenäistä suoriutumista tukevana etuusmuotona.

Vaikutusmahdollisuuksien lisääminen

Vammaisten henkilöiden vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi kuntaan voitaisiin perustaa vammaisneuvosto. Vammaisuutta koskevan tiedon lisäämiseksi ja vammaisuuden ottamiseksi huomioon suunnittelun ja päätöksenteon eri vaiheissa neuvostoon kuuluisi vammaisten henkilöiden lisäksi kunnan viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä. Vammaisneuvosto olisi asiantuntijaelin vammaisuuteen liittyvissä kysymyksissä, minä lisäksi se seuraisi muutoinkin kunnallista päätöksentekoa ja vaikuttaisi siihen siltä osin kuin päätöksillä on vaikutusta vammaisten henkilöiden olosuhteisiin.

Etuuksien verovapaus

Invalidihuoltolain nojalla myönnettyjä etuuksia ei verotuskäytännössä ole luettu invalidin veronalaiseksi tuloksi, vaikka tästä ei tulo- ja varallisuusverolaissa olekaan erityistä säännöstä. Jotta myös tämän lain mukaiset palvelut ja tukitoimet voisivat säilyä verovapaina, tulee hallitus antamaan tulo- ja varallisuusverolain muutta-

mista koskevan esityksen, jolla tämän lain mukaiset etuudet säädettäisiin verovapaiksi. Kyseisten etuuksien verovapaus on perusteltua sen vuoksi, että ne eivät merkitse saajalleen lisätuloa, vaan niiden avulla ainoastaan korvataan vammasta aiheutuvia erityiskustannuksia.

2. Nykyinen tilanne ja muutoksen syyt

Kuntoutustoiminnan ja vammaishuollon lakisääteinen kehitys on maassamme tapahtunut ensisijaisesti invalidihuoltolain nojalla. Invalidihuoltolain avulla pyrittiin lainsäädännössä määritellyn vammaisryhmän yksilöllisten toimintaedellytysten parantamiseen. Tarkoituksena oli vammasta aiheutuvien rajoitusten vähentämiseksi tai korvaamiseksi kustantaa valtion varoista tiettyjä erityispalveluja sekä välineitä ja laitteita. Vaikka invalidihuollon kohderyhmä ja sen sisältämät palvelumuodot ovat lain säätämisen jälkeen laajentuneet, järjestelmän luonne ja lähestymistapa ovat edelleen samalla pohjalla, mille ne luotiin ratkaistaessa 1940-luvun keskeistä vammaisongelmaa, sotavammaisten huoltoa ja kuntoutusta. Tämä lähestymistapa on useissa eri yhteyksissä todettu riittämättömäksi. Invalidihuoltojärjestelmä ei kohdenna toimenpiteitä yleisiin elin- ja toimintaympäristöihin. Sen avulla ei myöskään ole voitu vaikuttaa koko väestölle tarkoitettujen yleisten palvelujen kehittämiseen vammaisten kannalta tarkoituksenmukaiseen suuntaan. Invalidihuoltojärjestelmä ei ole asettanut lakisääteistä palveluiden järjestämistä vastuuta millekään viranomaiselle. Sen sijaan se on tukenut taloudellisesti tarpeellisten palvelujen tuottamista, mistä ovat vastanneet vammaisjärjestöt ja -säätiöt.

Vuoden 1984 alusta voimaan tullut sosiaalihuoltolaki sekä laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta siirsivät myös invalidihuollon järjestämistä vastuun kunnille. Kun invalidihuolto vuosikymmenten aikana on järjestetty pääosin yksityisten organisaatioiden vapaaehtoisena toimintana, on kuntien vammaishuollon palveluissa huomattavasti kehittämisen varaa. Lainsäädännön uudistus on kuitenkin korostanut kuntien vastuuta vammaisten henkilöiden palveluissa ja toimintamahdollisuuksien lisäämisessä.

Invalidihuoltolain säätämisen jälkeen sekä kuntoutustoiminnassa että vammaisten palveluissa on tapahtunut jatkuvaa muutosta. Monet yleiset palvelujärjestelmät, kuten terveyspalvelujärjestelmä, opetustoimi, sosiaali- ja työvoimapa-

velut sekä sosiaalivakuutus ovat kehittyneet ja laajentuneet. Monin kohdin ne yhä enemmän tyydyttävät myös vammaisten henkilöiden palvelutarpeita.

Kansaneläkelain (347/56) 34 §:n mukaan kansaneläkelaitos voi antaa pysyvän työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn palauttamiseksi vakuutetulle lääkintähuoltoa, koulutusta ja työhuoltoa. Kansaneläkelain mukaisen kuntoutuksen tavoitteena on vakuutetun työkyvyn säilyttäminen ja parantaminen tai pysyvän työkyvyttömyyden estäminen. Toiminta on kohdistunut erityisesti 16 vuotta täyttäneiden nuorten ammatillisen kuntoutuksen tukemiseen ja työikäisen väestön työkyvyn ylläpitämiseen. Sairausvakuutuslain kuntoutusta koskeva säännös sisältyy sanotun lain 60 §:n 2 momenttiin. Sen mukaan sairausvakuutusrahaston varoista on käytettävä vuosittain määrää, joka vastaa kahta prosenttia vakuutettujen sairausvakuutusmaksuina kertyneestä määrästä, sairauksien ehkäisemistä ja vakuutettujen kuntouttamista tarkoittavaan toimintaan. Sairausvakuutusrahaston varoja on käytetty myös toimintakyvyn ylläpitämiseen ja toimintakyvyn alentamista ehkäisevään toimintaan. Näin ollen kuntoutettavina ovat olleet myös lapset ja vanhukset.

Erityisesti 1970-luvulla invalidihuoltolakiin tehtiin lähes vuosittain muutoksia ja lisäyksiä. Näin pystyttiin vastaamaan ainakin osittain lisääntyvään palvelusten tarpeeseen. Sosiaalihuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettu laki aiheutti invalidihuoltolakiin suuria muutoksia.

Lääkinnällinen kuntoutus ja apuvälinehuolto siirrettiin vuoden 1984 alusta sosiaalitoimesta osaksi kunnallista terveyden- ja sairaanhoitoa. Seurauksena kaikista edellä mainituista korjauksista ja muutoksista on ollut se, että invalidihuoltolaki on erittäin vaikeaselkoinen ja tulkinnanvarainen. Lainsäädännön ja yhteiskunnallisten olojen muuttumisen vuoksi invalidihuoltolaki, joka edelleen on vammaishuollon peruslaki tulisi sekä kohteensa että toimintojensa osalta uudistaa.

Lakiehdotuksella on tarkoitus edelleen selkeyttää eri viranomaisten ja myös sosiaalivakuutuksen vastuunjakoja sekä yksinkertaistaa hallintomenetelyä eräiden vammaisten tarvitsemien tukitoimenpiteiden osalta. Tässä tarkoituksessa vammaisten henkilöiden koulutuksesta, opiskelusta ja työhuollosta aiheutuvien kustannusten korvaaminen ja tähän liittyvä taloudellinen tuki siirretäisiin kokonaisuudessaan sosiaalivakuutuksen

piirissä tapahtuvana kuntoutuksena toteutettavaksi. Kansaneläkelaitos, työeläkejärjestelmä sekä tapaturma- ja liikennevakuutus ovat jo tähänkin asti huolehtineet valtaosin näistä tehtävistä. Koska kansaneläkelaitoksen suorittamiin kuntoutuks-etuuksiin sisältyy myös kuntoutuksen kannalta välttämättömän toimeentuloturvan järjestäminen, on perusteltua poistaa samalla invalidihuollon etuuksista huoltoraha, joka käytännössä on kohdistunut pääasiallisesti vammaisten koulutuksen tukemiseen. Kansaneläkelaitoksen hallintomenettelyä muutettaisiin tässä yhteydessä niin, että vammaisten kuntoutusta koskeviin päätöksiin tulee laitoksen sisäinen muutoksenhakumenettely.

Lakiehdotukseen ei sisälly nyt invalidihuoltona myönnettäviä korvauksia sairaalahoidon ja lääkinnällisen kuntoutuksen asiakasmaksuista, koska terveydenhuollon maksuasetuksia on tarkoitus muuttaa niin, että kyseisiä asiakasmaksuja ei perittäisi alle 18-vuotiailta lapsilta seitsemän vuorokautta kestävästä omavastuuajan ylittävältä ajalta.

Nykyisen invalidihuoltolain nojalla korvataan invalideille sairaanhoidon (sairaalahoito, lääkinnällinen kuntoutus) asiakasmaksuja varallisuusharkintaa noudattaen. Lain 3 §:n tarkoittamille henkilöille (jatkuva sairaus) korvataan maksuja vasta tietyn omavastuuajan ylittävältä osalta. Omavastuu-aika on 16 vuotta täyttäneille henkilöille 30 vuorokautta ja alle 16-vuotiaille 14 vuorokautta. Invalidihuoltolain 2 §:n tarkoittamilla henkilöillä (pysyvä vamma) ei omavastuu-aikaa ole, vaan asiakasmaksuja voidaan korvata heille vamman hoitoon käytetystä ensimmäisestä hoitopäivästä lukien. Pysyvästi laitoshoidossa olevia henkilöitä tämä invalidihuollon etuusmuoto ei koske.

Tämä etuusmuoto on säädetty 1940-luvulla tilanteessa, jolloin muu sosiaaliturvajärjestelmä oli puutteellinen. Invalidihuoltolain nojalla on asiakasmaksuja voitu korvata eri vammais- ja pitkäaikaissairasryhmille hyvin epäyhtenäisesti. Tämä epäyhtenäinen korvausjärjestelmä on johdunut lähinnä taloudellisista syistä eikä menettelylle ole olemassa asiallisia perusteita. Hallinnollisesti korvausmenettely on myös ollut hankala, koska vammaiset henkilöt ovat yleensä joutuneet hakemaan korvauksensa jälkikäteen sosiaalitoimistosta ja niiden suorittamisessa on noudatettu niin sanottua taloudellista tarveharkintaa.

Asiakasmaksujen korvausjärjestelmää on siten perusteltua muuttaa. Koska ei ole olemassa taloudellisia mahdollisuuksia siihen, että asia-

kasmaksuja korvattaisiin kaikille vammais- ja pitkäaikaissairasryhmille yhtäläisesti, on tämä taloudellinen tuki syytä järjestää tavalla, joka on sosiaalipoliittisesti ja terveystaloudellisesti tarkoituksenmukaisin.

Jo invalidihuollon korvausjärjestelmässä ovat vammaiset lapset olleet erikoisasemassa suhteessa muihin invalideihin. Koska lasten sairaanhoidosta ja lääkinnällisestä kuntoutuksesta perheille aiheutuvia kustannuksia on sekä perhepoliittisesti että terveystaloudellisesti perusteltua edelleen keventää, on tämä taloudellinen tuki syytä kohdistaa lapsiin. Hallinnollisesti tämä olisi yksinkertaisinta toteuttaa terveydenhuollon maksuasetuksia muuttamalla siten, että lapsilta ei perittäisi asiakasmaksuja tietyn karenssiajan jälkeen. Karenssiajaksi tulisi sairaalahoidon osalta 7 vuorokautta. Hoidon maksuttomuus olisi tarkoituksenmukaista kohdentaa kaikkiin yli 7 vuorokautta sairaalahoidossa oleviin alle 18-vuotiaisiin heidän vammansa tai sairautensa laadusta riippumatta. Tämä järjestely ei koskisi pysyvää laitoshoidoa, josta on säädetty erikseen. Kuntoutushoito olisi kokonaan maksutonta alle 18-vuotiaille henkilöille.

Tämän etuusmuodon uudelleenjärjestelyä puoltaa myös se, että esitetyn lain mukaiset uudet voimavarat ja niiden lisäykset tulevat valtaosin kohdistumaan 18-vuotiaiden ja sitä vanhempien ikäryhmään ja näin alle 18-vuotiaiden suhteellinen osuus vammaishuollon voimavaroista pienenee. Lisäksi voidaan arvioida, että kuntoutushoidon asiakasmaksujen subventointi aikuisilla, mikäli nämä kulut ovat jatkuvia, tullaan erityiskuluina ottamaan huomioon vammaistuen ja hoitotuen suuruutta määrättäessä. Uudelleenjärjestelystä ei arvioida aiheutuvan kunnille ja valtiolle olennaisia lisäkustannuksia.

Koska suojaotyötä ja työhönvalmennusta koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus on vireillä, ehdotetaan kyseisiin toimintamalleihin sovellettavaksi toistaiseksi invalidihuoltolain säännöksiä.

Sosiaalihuoltolakiin ehdotetaan tehtäväksi tekninen muutos.

Muina vammaishuoltoon liittyvinä uudistushankkeina on vireillä invalidirahajärjestelmän sekä kansaneläkkeeseen liittyvän avustamussuorituksen uudistaminen. Näiden osalta hallitus tulee antamaan esityksensä myöhemmin.

3. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Eduskunta edellytti vuonna 1977 hyväksyessään lain invalidihuoltolain muuttamisesta, että

hallitus valmistelee ja esittää eduskunnalle pikaisesti invalidihuoltolain kokonaisuudistuksen. Eduskunnan sosiaalivaliokunta kiirehti vastatesaan hallituksen kertomukseen vuodelta 1982 kokonaisuudistuksen toteutumista. Samalla valiokunta piti tärkeänä vammaisjärjestöjen kuulemista jo lain valmisteluvaiheessa sekä invalidihuoltolain varallisuusharkinnan poistamista muun muassa kuurojen tulkkipalveluista ja asuntoon kuuluvista välineistä. Lisäksi valiokunta katsoi, että vammaisiin suuntautuvaa kunnallista neuvontapalvelujärjestelmää tulisi tehostaa.

Invalidihuoltolain uudistamista esitti sosiaali- ja terveysministeriön asettama kuntoutuspalvelujärjestelmän kehittämistoimikunta, joka mietinnössään (komiteanmietintö 1979:9) luonnosteli ehdotuksen laiksi vammaishuollon erityispalveluista ja tukitoimenpiteistä. Toimikunta ei saanut kuitenkaan lakiesitystään viimeistellyksi. Valtioneuvoston asettama kansainvälisen vammaisten vuoden 1981 Suomen komitea käsitteli mietinnössään (komiteanmietintö 1982:35) perusteellisesti vammaisten henkilöiden asemaa ja olosuhteita sekä teki useita parannusehdotuksia.

Tämä lakiesitys pohjautuu sosiaali- ja terveysministeriön asettaman vammaishuoltolakitöimikunnan ehdotukseen (komiteanmietintö 1984:14). Toimikunta on käyttänyt hyväkseen edellä mainittujen mietintöjen esityksiä.

Toimikunnan ehdotuksista on pyydetty lausunto opetusministeriöltä ja työvoimaministeriöltä sekä sosiaalihallitukselta, lääkintöhallitukselta ja kunnallisilta keskusjärjestöiltä, lääninhallituksilta, vakuutusalan yhteiselmiltä ja kansaneläkelaitokselta sekä vammaisjärjestöiltä. Lausunnoissa on yleensä suhtauduttu lakiesitykseen myönteisesti. Erityisesti kunnallisten keskusjärjestöjen lausunnoissa nähtiin tarpeelliseksi tulevaisuudessa pyrkiä siihen, että nyt vammaishuoltolakiin otettavaksi ehdotetut etuudet ja palvelut voitaisiin sisällyttää osaksi yleisempää lainsäädäntöä. Useimmissa, erityisesti vammaisjärjestöjen lausunnoissa, nähtiin tässä vaiheessa erityislain säätäminen välttämättömäksi. Lausunnoissa esitetyt korjaus- ja muutosehdotukset on pyritty mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon esitystä valmisteltaessa.

Esityksestä on käyty kuntien ja valtion välisessä järjestelyasiakirjassa tarkoitettu neuvottelu. Kuntien keskusjärjestöt ovat suhtautuneet myönteisesti lakiehdotuksen antamiseen sekä esittäneet eräitä tarkennuksia esityksen perusteisiin.

4. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Esityksen sisältämät palvelut ja taloudelliset tukitoimet sisältyvät pääosin nykyiseen invalidihuoltolakiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettulla lailla on jo siirretty nämä tehtävät kuntien järjestettäväksi. Vain osa sopeutumis- ja työhönvalmennusta sekä elinkeinoneuvonta on edelleen valtion varoista kustannettavaa. Palvelujen kehittäminen tarvetta vastaavaksi edellyttää henkilöstön lisäämistä. Tämä tapahtuu kuitenkin sosiaalihuollon valtakunnallisen suunnitelman mukaisesti.

Kokonaan uusina toimintoina lakiehdotukseen sisältyy elinoloihin ja palveluihin vaikuttaminen niin, että vammaisuuteen liittyvät näkökohdat tulisivat paremmin otetuiksi huomioon. Esitys täsmentäisi tältä osin sosiaalihuoltolakiin sisältyvää velvollisuutta toimia sosiaalisten olojen kehittämiseksi ja epäkohtien poistamiseksi, joten lisäjärjestelyjä ei esityksestä aiheudu.

Esityksen mukaan kunnalla on mahdollisuus perustaa vammaisneuvosto. Kun neuvoston perustaminen olisi vapaaehtoista ja vastaavia elimiä jo on perustettu noin sataan kuntaan, ei esityksestä tältääkään osin aiheutuisi olennaisia henkilöstö- tai organisatorisia vaikutuksia.

5. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Invalidihuollosta valtiolle ja kunnille aiheutuvat kustannukset olivat vuonna 1985 arviolta 227 miljoonaa markkaa. Summasta noin 27 miljoonaa markkaa siirtyy opetushallinnon menoiksi, kun vammaisten lasten erityiskoulut 1 päivänä elokuuta 1986 siirtyivät opetushallinnon alaisuuteen. Suojatyö ja työhönkuntoutus kattavat invalidihuollon kokonaiskustannuksista arviolta 70 miljoonaa markkaa. Muun invalidihuollon aiheuttamat kustannukset olivat näin ollen arviolta 130 miljoonaa markkaa vuonna 1985. Vuonna 1987 näiden menojen arvioidaan olevan 170 miljoonaa markkaa.

Lakiehdotuksen mukaisista toiminnoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle ja kunnille vuonna 1991, jolloin palvelujen ja tukitoimien tarvittava laajuus arvioidaan pääosin saavutetuksi, yhteensä noin 323 miljoonan markan kustannukset. Kustannusten kasvu tapahtuisi sosiaalihuollon valtakunnallisten suunnitelmien puitteissa.

Lakiehdotukseen sisältyvät palvelut ja tukitoimet ovat pääosin samoja, mitä on jo voitu toteuttaa invalidihuoltolain nojalla sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitelmien edellyttämällä tavalla. Yksilöllisen invalidihuollon kustannukset invalidihuoltolain nojalla toteutettuna arvioitaisiin vuonna 1991 olevan 210 miljoonaa markkaa. Lakiehdotuksen merkitsemä noin 113 miljoonan markan kustannuslisä vuonna 1991 aiheutuu yhtäältä uusista palvelumuodoista ja tukitoimista ja toisaalta siitä, että kunnille esitetään säädettäväksi erityinen järjestämisvelvollisuus tiettyjen palvelujen ja tukitoimien osalta, mikä nopeuttaisi palveluverkoston luomista ja lisäisi kustannuksia vuosina 1988—1991.

Esityksen mukaan vaikeavammaisille henkilöille turvattaisiin mahdollisuus kohtuullisiin kuljetuspalveluihin, tulkkipalveluihin ja palveluasumiseen sekä korvaukseen asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuvista kohtuullisista kustannuksista. Näiden mahdollisuuksien tosiasiallinen toteutuminen edellyttää lähes kaikkien näiden palvelujen ja tukimuotojen määrällistä lisäämistä. Tarkoitus on, että näitä toimenpiteitä laajennetaan sosiaalipalveluista ensisijaisina vuosina 1988—1991 niin, että vaikeavammaisten henkilöiden mahdollisuus saada palveluja pääsee toteutumaan tulkkipalveluja lukuunottamatta viimeistään vuoden 1992 alussa.

Näistä palveluista kuljetuspalvelujen aiheuttamien kokonaiskustannusten arvioidaan nousevan 96 miljoonaan markkaan vuonna 1991, mikä edellyttää yhteensä noin 50 miljoonan markan lisäkustannuksia arvioituun vuoden 1987 tasoon verrattuna.

Tulkkipalveluista aiheutuviksi kustannuksiksi on arvioitu vuonna 1991 18 miljoonaa markkaa, mikä edellyttää noin 13 miljoonan markan lisäkustannuksia vuoteen 1987 verrattuna. Tämän jälkeen palvelut laajenisivat vielä siten, että kustannukset vuonna 1993 olisivat 25 miljoonaa markkaa, jolloin tarvittava palvelutaso olisi saavutettu.

Vaikeavammaisten palveluasumisen tarve saadaan asteittain tyydytetyksi viimeistään vuonna 1991, jolloin kustannukset olisivat arviolta 98 miljoonaa markkaa. Arvioitu kustannusten lisäys olisi 44 miljoonaa markkaa vuoden 1987 tasoon nähden.

Asunnon muutostöitä samoin kuin asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita arvioidaan myönnettävän jo nykyisellään tarvetta vastaavasti. Maksettavaan korvausmäärään on joiltakin osin

sovellettu taloudellista tarveharkintaa. Lakiesitys poistaisi tämän harkinnan, mutta sen aiheuttama kustannuslisä on vähäinen, arviolta noin 1 miljoonaa markkaa.

Vaikeavammaisille henkilöille tarkoitettujen palvelujen määrällinen lisääminen niin, että heidän mahdollisuutensa saada näitä palveluja toteutuisi viimeistään vuonna 1991 edellyttää siten yhteensä noin 108 miljoonan markan lisäkustannuksia valtiolle ja kunnille arvioituun vuoden 1987 tasoon verrattuna. Tämä merkitsee noin 27 miljoonan markan vuotuisia lisäkustannuksia vuosina 1988—1991.

Kokonaan uutena tukimuotona ehdotetaan korvauksen maksamista henkilökohtaisesta avustajasta sekä kodinkoneiden hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin, kun ne vaikeavammaisuuden vuoksi ovat henkilölle välttämättömiä sekä vaatetuksesta aiheutuviin ylimääräisiin kustannuksiin.

Ehdotettuja henkilökohtaisia avustajia arvioidaan tarvittavan noin 1 000 henkilölle. Avustajajärjestelmän aikaansaaminen vähentäisi paineita laitoshuoltoon ja vaikuttaisi siten kokonaiskustannuksia alentavasti.

Keskimääräisiksi avustajakustannuksiksi on arvioitu vuositasolla 65 000 markkaa henkilöä kohti. Mikäli tarve pyritäisiin kokonaan tyydyttämään sosiaalihuollon suunnittelujärjestelmän tarkoittaman viisivuotiskauden aikana, aiheuttaisi järjestelmä 13 miljoonan markan vuotuiset lisäkustannukset vuosina 1988—1992.

Kodinkoneisiin myönnettävän korvauksen tarkoituksena on edistää vaikeavammaisen henkilön omatoimista selviytymistä henkilökohtaisiin tarpeisiin ja kodinhoitoon liittyvistä töistä. Tuen piiriin tulisivat lähinnä yksin asuvat vaikeavammaiset henkilöt. Mikäli tarve pyritäisiin tyydyttämään kokonaan viisivuotiskautena 1988—1992 tarvittava vuotuinen kustannuslisä olisi noin 4 miljoonaa markkaa.

Vaateavustuksella pyritään korvaamaan sellaisia ylimääräisiä vaatteiden hankkimisesta aiheutuvia kustannuksia, joita muulla väestöllä ei ole. Vammaisuuden aiheuttamiksi ylimääräisiksi kuuluksi on arvioitu 30 % muun väestön keskimääräisiin vaatekuluihin nähden. Tuen piiriin arvioidaan tulevan 5 800 henkilöä, jolloin kokonaiskustannukset olisivat 4 miljoonaa markkaa vuodessa. Erityisravinnon hankkimisen tukemisesta arvioidaan aiheutuvan kustannuksia noin 5 miljoonaa markkaa vuodessa.

Ehdotettuun lakiin sisältyvien uusien tukimuotojen arvioidaan aiheuttavan kunnille ja valtiolle

aluksi yhteensä noin 22 miljoonan markan lisäkustannukset. Palveluja ja tukitoimia on senjälkeen tarkoitus laajentaa sosiaalihuollon valtakunnallisen suunnitelman rajoissa.

Sopeutumisvalmennuksesta, kuntoutusohjauksesta sekä muista kuin lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvista apuvälineistä ei arvioida aiheutuvan huomattavia lisäkustannuksia.

Lakiehdotukseen sisältyvien palvelujen ja tukimuotojen osalta on tarkoitus luopua nyt invaliidihuoltolakiin sisältyvästä varallisuusharkinnasta. Varallisuusharkinnan merkitys on nytkin vähäinen, vain muutaman prosenttiyksikön luokkaa kokonaiskustannuksista. Hallintokustannukset ovat monessa tapauksessa ylittäneet säästön. Varallisuusharkinnasta luopuminen merkitsisi noin

6 miljoonan markan kustannusten nousua, mikä on huomioitu edellä esitetyissä kustannusarvioissa.

Kokonaan uusina toimintoina lakiin sisältyisi elinympäristöjen parantaminen niin, että niissä voitaisiin paremmin ottaa vammaisuus huomioon sekä vammaisten omien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen perustamalla vammaisneuvostoja. Näillä ei ole huomattavaa kustannuksia lisäävää merkitystä kunnan yleisiin hallintokuluihin.

Vuosittain annettavilla sosiaalihuollon valtakunnallisilla suunnitelmilla ja muilla ohjeilla pyritään vaikuttamaan siihen, että lakiehdotuksen aiheuttama kustannusten lisäys tapahtuisi mahdollisimman tasaisesti.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotukset

1.1. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista

1 §. *Lain tarkoitus.* Lakiehdotus sisältää ne vammaisuuden perusteella järjestettävät erityispalvelut ja tukitoimet, joiden tarkoituksena on edistää vammaisten henkilöiden itsenäistä selviytymistä ja osallistumismahdollisuuksia. Laki täydentää niitä yleisiä sosiaalipalveluja, joita järjestetään sosiaalihuoltolain nojalla. Vammaiset henkilöt käyttävät näitä peruspalveluja, mutta vammaansa vuoksi tarvitsevat myös erityispalveluja. Tämän lain toimenpitein on tarkoitus kehittää yhteiskunnan toimintoja siten, että myös vammaisten henkilöiden tarpeet otetaan huomioon.

2 §. *Vammainen henkilö.* Pykälä sisältää yleismääritelmän henkilöistä, joihin lakia sovelletaan. Invaliidihuoltolaki rajaa kohderyhmän varsin tarkkaan ja siten, ettei kaikkia toimintoja voida kohdistaa esimerkiksi jatkuvaa sairautta poteviin henkilöihin. Sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta on tarkoituksenmukaista, että kaikki palvelujen tarpeessa olevat henkilöt voivat niitä saada. Lakiehdotuksen mukaan vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla on sellainen vamma tai sairaus, joka erityisesti haittaa normaalia elämistä. Tavanomaisiin elämäntoimintoihin katsotaan kuuluvan asuminen, työssäkäyminen, opis-

keleminen, osallistuminen, liikkuminen, asioiminen ja vapaa-ajan viettoon kuuluvat toiminnot.

Erityistoimenpiteitä ei ole syytä kohdistaa sairauden aiheuttamaan vähäisempään tai lyhytaikaiseen vajaakuntoisuuteen. Haitan kesto ja merkitys on arvioitava yksilöllisesti ja sen vaikutuksia on tarkasteltava siltä pohjalta, aiheuttaako vamma pitkäaikaisvaikutuksia. Käytännössä haittaa voidaan kuitenkin pitää pitkäaikaisena aina, kun sen arvioidaan kestävänsä yli vuoden.

Kehitysvammaisten tarvitsemiin palveluihin sovelletaan sen lisäksi mitä tässä laissa on säädetty kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia.

3 §. *Vastuu palvelujen ja tukitoimien järjestämisestä.* Sosiaalihuollon palvelujen järjestäminen kuuluu sosiaalihuoltolain mukaan kunnille. Koska vammaisille järjestettävät palvelut ja tukitoimet ovat sosiaalihuoltoon liittyvä erityistehtävä, kuuluu myös ehdotetun lain mukaisten tehtävien järjestäminen kunnalle. Järjestettäessä tämän lain mukaisia tehtäviä kunnassa noudatetaan sosiaalihuoltolakia, jota tämä lakiehdotus erityislakina täydentää.

4 §. *Lain toissijaisuus.* Voimassa olevassa invaliidihuoltolaissa (4 § 3 momentti) on säännös lain toissijaisuudesta muihin palvelu- ja etuusjärjestelmiin nähden. Lakiehdotukseen sisältyy vastavansisältöinen säännös. Lisäksi pykälän 2 momentiksi ehdotetaan säännös, jonka mukaan

kunta voi kuitenkin antaa palveluja ja tukitoimia, jos ensisijainen palvelu tai etuus viivästyy.

5 §. *Suunnittelu ja rahoitus.* Lakiehdotus muodostaa osan koko sosiaalihuollon lainsäädäntöä, johon pääosin sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia. Palvelujen ja tukitoimien järjestämisvelvollisuus rajataan edellä mainitun lain 16 §:n tarkoittaman toteuttamissuunnitelman mukaiseen toimintaan. Laissa on tarkoitus säätää eräät palvelut ja tukitoimet sellaisiksi, joiden osalta kunnalla olisi järjestämisvelvollisuus. Kuntien ei ole aina mahdollista etukäteen varautua toteuttamissuunnitelmiaan näiden järjestämiseen. Tämän vuoksi ehdotetaan lakiin otettavaksi säännös, jolla kunnille turvataan valtionosuus myös siinä tilanteessa, ettei sanottuihin kustannuksiin ole varauduttu toteuttamissuunnitelmissa. Eräitä vammaishuollon osatoimintoja ehdotetaan 16 §:n mukaisesti rahoitettaviksi myös valtion tulo- ja menoarvion varatun erillisen määrärahan rajoissa.

6 ja 7 §. *Elinolojen ja palvelujen kehittäminen.* Vammaisten henkilöiden elinolojen kannalta on tärkeää, että kunnan kaikissa yleisissä toiminnoissa otetaan huomioon seikat, jotka saattavat rajoittaa vammaisten henkilöiden toimintamahdollisuuksia. Varsinkin sosiaalilautakunnan tulee aktiivisesti seurata esimerkiksi maankäyttöä, rakentamista, liikennejärjestelyjä ja vapaa-ajan toimintoja koskevia ratkaisuja. Jo olemassa olevia haittoja tulee pyrkiä poistamaan kunnan käytettävissä olevilla keinoilla. Kunnan tulee huolehtia siitä, että kaikki voivat tasavertaisesti käyttää erilaisia yleiseen käyttöön tarkoitettuja tiloja, kuten virastoja, kouluja, teattereita ja kauppia. Saavutettavuuden lisäksi tulee huomiota kiinnittää myös palvelujen sisällön kehittämiseen vammaisille henkilöille soveltuviksi. Kuntien oman palvelutoiminnan, kuten terveydenhuolto-, sosiaali- ja koulutoimen palvelujen on sovelluttava vammaisten henkilöiden käyttöön. Lakia toteutettaessa olisi huomiota kiinnitettävä vammaisen asiakkaan omiin toivomuksiin ja mahdollisuuksiin osallistua häntä koskevien toimenpiteiden suunnitteluun.

8 §. *Vammaisille tarkoitetut palvelut.* Tässä lainkohdassa ehdotetaan säädettäväksi eräistä vammaisille henkilöille tarkoitetuista palveluista. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä palveluista, joita kunta antaisi kaikille näiden palvelujen tarpeessa oleville vammaisille tai heistä huolehtiville henkilöille. Nämä palvelut kunta järjes-

täisi sosiaali- ja terveydenhuollon toteuttamissuunnitelman puitteissa.

Lakiehdotuksen mukaisen *sopeutumisvalmennuksen ja kuntoutusohjauksen* tarkoituksena on vammaisen henkilön sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutusedellytysten tukeminen ja parantaminen antamalla hänelle ja hänen lähiyhteisölleen tietoa ja kuntoutumista edistäviä valmiuksia.

Muita tarpeellisia palveluja koskevalla maininnalla on tarkoitus muun muassa mahdollistaa vammaisten tarvitsemista palveluista tiedottaminen sellaisin menetelmin, että henkilön aistivamaisuus tai muu kommunikaatiokykyyn liittyvä vaikeus ei estäisi palvelujen käyttöä. Lisäksi vammaisen henkilön omaisille voitaisiin muina palveluina järjestää opastusta, jotta omaiset voisivat ohjata vammaista omatoimisuuteen ja itsenäistymiseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kunnan velvollisuudesta järjestää vaikeavammaisille henkilöille heidän tavanomaisista elämän toiminnoista suoriutumisen kannalta välttämättömiä palveluja, joita olisivat kuljetuspalvelut, tulkki- ja palvelut sekä palveluasuminen.

Kuntien erityinen järjestämisvelvollisuus koskisi ainoastaan vaikeavammaisia henkilöitä. Lievävammaisille henkilöille voidaan antaa hänen vammansa tai sairautensa vaatimia vastaavansisältöisiä palveluja ensisijaisesti sosiaalihuoltolain ja tarvittaessa myös tämän lain 8 §:n 1 momentin nojalla.

Vaikeavammaisuudesta ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi säätää laissa, koska kunkin palvelumuodon osalta on syytä määritellä erikseen se, keille näitä palveluja tulisi järjestää. Tämän vuoksi vaikeavammaisuudesta olisi tarkoitus säätää asetuksella, jolla myös täsmennettäisiin eri palvelumuotojen sisältöä.

Kuljetuspalvelu on keskeinen vaikeavammaisten omatoimista suoriutumista edesauttava palvelumuoto. Kuljetuspalvelua järjestetään työssä käymisen, opiskelun, asioimisen, virkistykseen, yhteiskunnallisen osallistumisen tai niihin verrattavan toiminnan mahdollistamiseksi. Julkisten joukkoliikennepalvelujen ulkopuolelle jää sellaisia henkilöryhmiä, joiden tavanomaiseen elämään kuuluvan liikkumisen kannalta yhteiskunnan järjestämät kuljetuspalvelut ovat välttämättömiä. Kuljetuspalvelulla voidaan myös monin tavoin tukea avohuollon toimenpiteiden toteuttamista ja avohuollon asiakkaiden viihtyvyyttä.

Kuljetuspalveluina toteutettavat kuljetukset voisi kunta järjestää itse tai korvata vammaiselle henkilölle kuljetuksesta aiheutuvat kohtuulliset

kustannukset. Kohtuullisina kustannuksina pidetään kustannuksia, jotka aiheutuvat yleensä oman kunnan alueella tapahtuvista tai lähikuntiin ulottuvista takseilla tai niin sanotuilla invatakseilla suoritettavista matkoista. Kuljetuspalvelujen kohtuullisesta määrästä ja alueellisesta ulottuvuudesta on tarkoitus säätää asetuksella.

Kuljetuspalveluja järjestettäisiin asetuksella tarkemmin säädettävin perustein sellaiselle vaikeavammaiselle henkilölle, joka ei vammansa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Tällaisia ovat muun muassa vaikeasti liikuntavammaiset, kuurosokeat sekä sokeat henkilöt.

Kuljetuspalveluja voidaan tarvittaessa täydentää sosiaalihuoltolain mukaisilla kotipalveluilla, joihin kuuluvat muun muassa saattopalvelut.

Tulkkipalvelun tarkoituksena on vaikeasti kuulo- tai puhevammaisten henkilöiden kommunikaatioesteiden poistaminen asioimisessa, opiskelussa, työssä, tiedonsaannissa, vapaa-ajan toimintoihin osallistumisessa ja muissa tarpeellisissa toiminnoissa.

Tulkkipalveluja järjestettäisiin asetuksella tarkemmin säädettävin perustein vaikeasti kuulovammaiselle, kuulo-näkövammaiselle tai puhevammaiselle henkilölle.

Tulkkipalvelu tapahtuisi viittomakielen tai vastaavan kommunikaatiotavan hallitsevan tulkin suorittamana tulkkauksena.

Tulkkipalvelun järjestämisestä on tarkoitus säätää tarkemmin asetuksella.

Palveluasumisen tarkoituksena on auttaa jatkuvasti toisen henkilön antaman avun tarpeessa olevaa vaikeavammaista tulemaan toimeen ilman laitoshoidoa parantamalla hänen toimintakykyään ja antamalla hänelle päivittäisissä toiminnoissa tarvittavaa apua.

Palveluasumista järjestetään palvelutaloissa, palveluasuntoryhmissä tai muuna vastaavana asumisena. Palveluasumisena tulee kysymykseen sellaisen asunnon järjestäminen, jossa henkilö asunnossa toteutetuin erityisjärjestelyin pystyy vammansa aiheuttamista rajoituksista huolimatta suoriutumaan mahdollisimman itsenäisesti tavallisista elämän toiminnoista. Palveluasumiseen tulee liittyä myös riittävät palvelut vaikeavammaisen henkilön suoriutumisen turvaamiseksi.

Palveluasumista järjestettäisiin asetuksella tarkemmin säädettävin perustein sellaiselle vaikeavammaiselle henkilölle, joka tarvitsee runsaasti jokapäiväistä toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa. Tällaisia ovat

muun muassa vaikeasti liikuntavammaiset tai kuurosokeat henkilöt.

Vaikeavammaiselle henkilölle järjestettäisiin palveluasumista silloin, kun hänen asumistaan ja avustamistaan ei voida järjestää tyydyttävästi muiden sosiaalipalvelujen avulla tai hän ei ole jatkuvan laitoshuollon tarpeessa.

9 §. *Taloudelliset tukitoimet.* Tässä lainkohdassa ehdotetaan säädettäväksi eräistä yksilöön kohdistuvista erityisistä tukitoimista. Taloudellisia tukitoimia toteutettaessa ei noudatettaisi niin sanottua taloudellista tarveharkintaa, vaan korvaus suoritettaisiin tukimuodon tarpeen perusteella.

Pykälän ensimmäisessä momentissa ehdotetaan vammaiselle henkilölle korvattavaksi hänen vammansa edellyttämän tarpeen mukaan joko kokonaan tai osittain kustannukset, jotka hänelle aiheutuvat henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta, päivittäisistä toiminnoista suoriutumisesta tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta sekä vammaisuudesta aiheutuvien ylimääräisten vaatetusmenojen ja erityisravinnon aiheuttamista kustannuksista.

Henkilökohtaisella avustajalla lisätään ja ylläpidetään vaikeavammaisen henkilön toiminta- ja osallistumismahdollisuuksia. Avustajan palkkaamisella voidaan myös ehkäistä ja vähentää laitoshuollon tarvetta. Ehdotetussa järjestelmässä avustajan työnantajana toimisi vammaisen henkilö itse ja saisi suorittamiinsa avustajan palkkausmenoihin korvauksen kunnalta.

Lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluva apuvälinehuolto järjestetään terveyskeskusten ja sairaaloiden toimesta, joten tämän lain tarkoittama tuki kohdistuisi muihin *välineisiin, koneisiin ja laitteisiin*, kuten esimerkiksi autoihin, kodinkoneisiin ja tekstipuhelimiin. Erityisesti koneita ja laitteita kustannettaessa tulee arvioitavaksi vammaisuuden aiheuttamat haitat jokapäiväisessä elämässä.

Huomattavan fyysisen poikkeavuuden ja erilaisten apuvälineiden käytön johdosta vammaisen henkilö ei aina voi käyttää kaupoista valmiina saatavia vaatteita tai jalkineita. Samoista syistä myös vaatetuksen kuluminen voi olla normaalia huomattavasti nopeampaa. Taloudellisella tuella voitaisiin näissä tapauksissa kompensoida *vaatetuksen hankkimisesta aiheutuvia ylimääräisiä kuluja*.

Eräät pitkäaikaissairaat henkilöt joutuvat hankkimaan säännöllisesti erityisravintovalmisteita, joista heille aiheutuu huomattavia kustannuksia. Taloudellisen tuen avulla olisi tarkoitus korvata

heille erityisravinnon hankkimisesta aiheutuvat ylimääräiset kustannukset.

Säännöksen toisessa momentissa ehdotetaan vaikeavammaiselle henkilölle suoritettavaksi korvaus kustannuksista, jotka hänelle aiheutuvat asunnon muutostöistä ja asuntoon kuuluvista välineistä ja laitteista. Niiden tarkoituksena on helpottaa vaikeavammaisen henkilön itsenäistä asumista. Korvattavia muutostöitä ovat muun muassa asunnon ovien leventäminen, kynnysten poistaminen, luiskien tekeminen, kylpyhuoneen, WC:n ja vesijohdon asennus tai vastaavat muut vammasta aiheutuvan asumishaitan poistavat rakennustyöt. Asunnon muutostyöksi katsotaan myös esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä. Korvaus koskisi ainoastaan vaikeavammaisen henkilön vakituksessa asunnossa suoritettavia muutostöitä. Kyseisistä toimenpiteistä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset olisi tarkoitus korvata kokonaan. Muutostöiden sekä välineiden ja laitteiden aiheuttamien kustannusten kohtuullisuudesta säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Korvaus myönnettäisiin vain vaikeavammaisille henkilöille, jotka eivät ole jatkuvan laitoshuollon tarpeessa, ja heillekin vain siltä osin kuin kustannuksia aiheuttavat toimenpiteet ovat vammasta johtuvia.

Korvaus asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin suoritettaisiin sellaisille vaikeavammaisille henkilöille, joiden omatoimisen suoriutumisen kannalta muutostyöt taikka asuntoon kuuluvien välineiden tai laitteiden hankkiminen ovat välttämättömiä. Muiden vammaisten mahdollisesti tarvitsemat asunnon muutostyöt ja korjaustyöt olisi tarkoitus korvata sosiaalihuoltolain nojalla.

10 §. *Yksityiskohtainen sääntely.* Asetuksella on tarkoitus säätää tarkemmin niistä perusteista, joiden mukaan kunnat olisivat velvollisia järjestämään vaikeavammaisille henkilöille erityisiä palveluja ja tukitoimia. Asetuksella säädettäisiin siten 8 §:n 2 momentin ja 9 §:n 2 momentin perusteluissa esitetyllä tavalla ne perusteet, joiden mukaisesti vaikeavammaisille henkilöille järjestettäisiin kuljetuspalveluja, tulkkipalveluja tai palveluasumista sekä suoritettaisiin korvausta asunnon muutostöiden sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden kustannuksista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 4 § sisältää säännöksen valtakunnallisesta suunnitelmasta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi. Valtioneuvosto hyväksyy vuosittain hallituksen tulo- ja

menoarvioesityksen antamisen yhteydessä kyseiset suunnitelmat seuraavan viiden kalenterivuoden ajaksi. Valtakunnallisissa suunnitelmissa voidaan, samalla, kun asetetaan yleiset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollolle, antaa ohjeita uusien toimintojen toteuttamisesta ja niihin verrattavista toimintojen merkittävistä muutoksista. Ehdotuksen mukaan valtakunnallinen suunnitelma sitoo niitä viranomaisia, joille vammaisille tarkoitettujen palvelujen ja tukitoimien järjestäminen tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaan kuuluu.

11 §. *Tutkimukset.* Samoin kuin terveydenhuollossa tulisi myös sosiaalihuollossa kiinnittää huomiota kuntoutuksen yksilölliseen suunnitteluun. Tarkoituksenmukaisten ratkaisujen turvaamiseksi kunta voisi osoittaa vammaisen henkilön lääkärintarkastukseen tai kuntoutustutkimukseen kuntoutussuunnitelman laatimiseksi tai esimerkiksi sopivan asumistavan selvittämiseksi.

12 §. *Yhteistyö.* Pykälään on kirjattu yhteistyövelvoite vammaisten elinolosuhteiden parantamiseksi eri viranomaisten, kuten opetus-, terveydenhuollon, kuntoutuksen ja työvoimaviranomaisten sekä vammaisjärjestöjen sekä muiden vastaavien yhteisöjen kanssa.

13 §. *Vammaisneuvosto.* Vammaisten henkilöiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamiseksi vammaisneuvostojen asettaminen kuntiin on perusteltua. Monissa kunnissa on jo vammaisneuvosto. Vammaisneuvostojärjestelmän vakiinnuttamiseksi lakiin tarvitaan asiaa koskeva säännös. Vammaisneuvoston asettaminen olisi vapaaehtoista. Vammaisneuvosto voisi myös olla usealle kunnalle yhteinen. Vammaisneuvoston jäseninä tulisi olla vammaisia henkilöitä tai heidän edustajiaan. Luottamushenkilöillä ja viranhaltijoilla tulisi myös olla edustus neuvostossa.

Vammaisneuvostojen tulee erityisesti seurata ja kehittää vammaisten osallistumismahdollisuuksia kunnan alueella. Vammaisneuvoston toiminnasta voidaan tarvittaessa määrätä johtosäännöllä. Kunnan tulisi huolehtia vammaisneuvostojen toimintaedellytyksistä varaamalla talousarvioonsa tähän tarkoitukseen määräraha.

14 §. *Palveluista perittävät maksut.* Sosiaalihuollon maksuista säädetään sosiaalipalveluista perittävistä maksuista annetussa asetuksessa (887/83). Muiden kansalaisten tavoin vammaiset henkilöt joutuvat maksamaan tavanomaisista terveyden- ja sairaanhoidon palveluista. Tämän lain mukaiset palvelut sensijaan ovat erityistoimenpiteitä, joita kaikki kansalaiset eivät tarvitse. Tästä syystä nämä palvelut pääsääntöisesti olisivat esi-

tyksen mukaan vammaiselle henkilölle maksuttomia.

Kuljetuspalvelut ovat kuitenkin sellaisia palveluja, joista voidaan periä vammaisen henkilön osalta yleisten kulkuvälineiden käyttämisestä vastaavat maksut. Maksu on tarkoituksenmukaista periä myös palveluasumisen erityiskustannuksista silloin, kun henkilö saa muun muassa vakuutuslainsäädännön mukaisia korvauksia vastaavaan tarkoitukseen (esimerkiksi haittalisa). Maksujen määräytymisperusteita koskevat säännökset on tarkoituksella lisätty sosiaalipalveluista perittävistä maksuista annettuun asetukseen.

Maksun perimisessä noudatetaan sosiaalihuoltolain säännöstä, jonka mukaan maksua voidaan alentaa tai jättää maksu perimättäkin, jos henkilön elatusvelvollisuus, toimeentuloedellytykset tai huollolliset näkökohdat huomioon ottaen siihen on syytä.

15 §. *Vakuutuslaitoksen korvaus.* Kunnan tehtävänä on lakiehdotuksen 4 §:n mukaan huolehtia palvelujen ja tukitoimien järjestämisestä vammaisille henkilöille toissijaisesti, mikä merkitsee, ettei vakuutuslaitosten ensisijaista korvausvastuuta vakuutustapahtuman johdosta vammautuneiden kohdalla ole tarkoitus muuttaa nykyisestä. Vakuutuslaitoksen korvausta koskevan säännöksen tarkoituksena on estää se, että vakuutuslaitosten nykyistä lakisääteistä kustannusvastuuta siirtyisi kunnallishallinnolle sen johdosta, että kuntien vastuuta vammaisille henkilöille tarkoitettujen palvelujen ja tukitoimien järjestämisessä lakiehdotuksen mukaisesti yleisesti lisätään.

Vakuutuslaitosten korvausvelvollisuuden laatu ja laajuus määräytyisivät vakuutuslainsäädännön mukaisesti. Tällöin muun muassa vahinkoa kärsineen omasta myötävaikutuksesta johtuvat korvausvelvollisuutta vähentävät tekijät otettaisiin huomioon vakuutuslainsäädännön mukaisina.

Mikäli kunta antaisi vakuutuslaitoksen vastuualueeseen kuuluvan palvelun tai tukitoimen vakuutustapahtumassa vammautuneelle henkilölle, muodostuisi kunnalle tämän säännöksen nojalla kyseisen vakuutuslain määrittämän korvausvastuun suuruinen takautumisoikeus ensisijaisena korvausvelvollisena olevaan vakuutuslaitokseen nähden. Takautumisoikeuden suuruutta määritettäessä olisi lähtökohtana pidettävä kunnan ostamien palvelujen ja tukitoimien osalta lähinnä niiden hankintahinta. Kunnan omana toimintanaan antamien palvelujen ja tukitoimien osalta perusteena olisi se hinta, joka niistä muualta hankittuna yleisesti jouduttaisiin suorittamaan. Vakuutuslaitoksen korvauksen perusteena ei siten

käytettäisi pelkästään lakiehdotuksen 14 §:ssä tarkoitettuja maksuja.

Vakuutuslaitosten korvausvelvollisuuden toteuttamiseksi edellytetään kunnan lähettävän ensisijaiselle korvauksenmaksajalle tilityksen antamastaan palvelusta tai tukitoimesta. Siinä tapauksessa, että kysymyksessä oleva tilitys on tullut niin myöhään ensisijaisen korvauksenmaksajan tietoon, että ensisijainen korvauksenmaksaja on ehtinyt suorittaa korvauksensaajalle takautumisoikeutta koskevaan aikaan kohdistuvan korvauksen, on kunnalla oikeus periä tätä korvausta vastaava määrä takaisin korvauksensaajalta.

16 §. *Erillisrahoitus.* Sopeutumisvalmennus ja kuntoutusohjaus ovat toimintoina verrattain uusia ja sisällöltään kehitysvaiheessa olevia palveluja. Niiden tuottamisesta ovat huolehtineet pääasiassa vammaisjärjestöt, joilla on erilaisista vammoista ja sairauksista kertynyttä tietoa ja kokemusta. Kunnilla ei aikaisemmin ole ollut kokemusta näiden palvelujen järjestämiseen. Jotta näiden palvelujen saanti voitaisiin riittävässä määrin turvata, tulee niitä edelleen voida rahoittaa myös valtion tulo- ja menoarvioon otettavalla määrärahalla.

Kuntoutuksen eri toimintojen tulisi perustua tietoon ja käytännön kokemukseen. Tutkimus- ja kokeilutoimintaa ei ole pystytty taloudellisten edellytysten puuttuessa riittävässä määrin ja tarkoituksenmukaisella tavalla järjestämään maassamme. Invalidihuoltolakiin tutkimus- ja kokeilutoiminta sisällytettiin vasta vuoden 1984 alusta. Erillisrahoituksella on tarkoitus varmistaa vammaisten henkilöiden kannalta tärkeän tutkimus- ja kokeilutoiminnan jatkuminen.

17 §. *Muutoksenhaku.* Sosiaalihuoltolain 45, 47, 48 ja 51 §:n säännöksiä muutoksenhausta sovellettaisiin pääsääntöisesti myös haettaessa muutosta lakiehdotuksen nojalla tehtyihin päätöksiin.

18 §. *Muutoksenhaku sosiaalilautakunnan päätökseen.* Invalidihuoltolain nojalla tehdystä henkilölle koskevasta sosiaalilautakunnan päätöksestä haetaan muutosta lääninoikeudelta. Tämä muutoksenhakumahdollisuus ehdotetaan sisällytettäväksi myös tähän lakiin.

19 §. *Muutoksenhaku lääninoikeuden päätökseen.* Lakiehdotuksen mukaan lääninoikeuden tekemään lain 8 §:n 2 momentin ja 9 §:n 2 momentin tarkoittamaa etuutta koskevaan päätökseen voitaisiin hakea muutosta valittamalla korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Muutoksenhakuoikeus olisi vammaisella henkilöllä ja kunnalla. Muutoin palveluissa ja tukitoimissa muutosta

voitaisiin hakea tapauksissa, joilla on erittäin suuri merkitys asianomaiselle tai joissa on kyse lain soveltamisen kannalta tärkeästä periaateratkaisusta. Muutoksenhakuluvan antaisi näissä tapauksissa korkein hallinto-oikeus.

20 §. *Asetuksenantovaltuus.* Asetuksella on tarkoitus antaa tarkempia säännöksiä lain täytäntöpanosta.

21 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1988. Kuntien mahdollisuudet järjestää 8 §:n 2 momentin mukaisia palveluja siinä laajuudessa, että vammaisten henkilöiden mahdollisuudet saada näitä palveluja pääsisivät toteutumaan 1 päivänä tammikuuta 1988 lukien ovat voimavarojen niukkuudesta johtuen rajalliset. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kuntien erityinen velvollisuus järjestää näitä palveluja tulisi voimaan kuljetuspalvelujen ja palveluasumisen osalta 1 päivänä tammikuuta 1992 ja tulkkipalvelujen osalta 1 päivänä tammikuuta 1994. Näiden palvelujen järjestäminen ennen edellä mainittuja ajankohtia ehdotetaan järjestettäväksi tämän lain 8 §:n 1 momentin nojalla.

22 §. *Kumottavat säännökset.* Tällä lailla ehdotetaan kumottavaksi invaliidihuoltolaki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Koska suojatytä ja työhönkuntoutustoimenpiteitä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus on vireillä, ehdotetaan, että invaliidihuoltolain mukaisen suojatyön, elinkeinoneuvonnan ja työhönvalmennuksen kannalta tarpeellisia säännöksiä voitaisiin toistaiseksi soveltaa sellaisina kuin ne ovat tämän lain voimaantullessa.

Koska opetushallinnossa valmisteilla oleva ammattikoulutusta koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus ei ole vielä valmis, ehdotetaan, että ammattikasvatushallituksen sille kuuluvan invaliidihuollon toteuttamista varten tarpeellisia säännöksiä voitaisiin soveltaa edelleen sellaisina kuin ne ovat tämän lain voimaan tullessa.

Invaliidirahalaissa (374/1951) oleva säännös invaliidihuoltolain mukaisen lääkintähuollon an-

tamisesta ehdotetaan tarpeettomana kumottavaksi.

23 §. *Siirtymäsäännös.* Epäselvyyksien välttämiseksi ehdotetaan, että tämän lain voimaantullessa vireillä olevat asiat käsitellään ja ratkaistaan aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaisesti, ellei vammaisen henkilön kannalta ole edullisempaa noudattaa uutta lakia. Samoin ehdotetaan voimaantulosäännöksellä turvattavaksi invalidin oikeus saada sellainen invaliidihuoltolain nojalla myönnetty etuus, jonka toteuttaminen annetun päätöksen perusteella tapahtuu ehdotetun lain voimaantulon jälkeen.

1.2. Laki sosiaalihuoltolain 17 §:n muuttamisesta

17 §. Koska pääosa invaliidihuoltolaista kumotaan, on pykälään tarpeen tehdä tekninen korjaus. Samalla tähän pykälään on syytä tehdä hallituksen esityksestä laiksi avioliittolain muuttamisesta (hall.es. 62/1986 vp.) aiheutuva muutos. Tämän esityksen mukaisesti perheasioiden sovittelu on tarkoitus antaa kunnan sosiaalitoimen tehtäväksi. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain kanssa eli 1 päivänä tammikuuta 1988.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1988. Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettavan lain mukaiset palvelut toteutettaisiin porrastetusti niin kuin lakiehdotuksen 21 §:n perusteluissa on tarkemmin selostettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

vammaisuu den perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.

2 §

Vammainen henkilö

Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista.

3 §

Vastuu palvelujen ja tukitoimien järjestämisestä

Kunnan on huolehdittava siitä, että vammaisille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

4 §

Lain toissijaisuus

Tämän lain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään silloin kun vammainen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai etuuksia muun lain nojalla.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, voidaan vammaiselle henkilölle antaa tämän lain mukaisia palveluja tai taloudellisia tukitoimia, jos 1 momentissa tarkoitetun muun lain nojalla annettavan palvelun tai etuuden saaminen viivästyy.

5 §

Suunnittelu ja rahoitus

Tässä laissa tarkoitettuun kunnan järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (677/82), jollei lailla ole toisin säädetty.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa mainitun lain 16 §:ssä on säädetty, suoritetaan valtionosuus tämän lain 8 §:n 2 momentin mukaisten palvelujen ja 9 §:n 2 momentin mukaisten tukitoimien järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

6 §

Elinolojen kehittäminen

Sosiaalilautakunnan ja kunnan muiden viranomaisten on edistettävä ja seurattava vammaisten henkilöiden elinoloja sekä pyrittävä toiminnallaan ehkäisemään epäkohtien syntymistä ja poistamaan haittoja, jotka rajoittavat vammaisen henkilön toimintamahdollisuuksia ja osallistumista.

7 §

Palvelujen kehittäminen

Kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan yleiset palvelut soveltuvat myös vammaiselle henkilölle.

Vammaisuuden perusteella järjestettäviä palveluja ja tukitoimia kehittäessään kunnan tulee ottaa huomioon vammaisten henkilöiden esittämät tarpeet ja näkökohdat.

8 §

Vammaisille tarkoitetut palvelut

Vammaiselle henkilölle annetaan kuntoutusohjausta ja sopeutumisvalmennusta sekä muita tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellisia palveluja. Näitä palveluja voidaan antaa myös vammaisen henkilön lähiomaiselle tai hänestä huolehtivalle taikka muutoin läheiselle henkilölle.

Kunnan tulee järjestää vaikeavammaiselle henkilölle kohtuulliset kuljetuspalvelut, tulkkipalvelut sekä palveluasuminen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Erityistä velvollisuutta palveluasumisen järjestämiseen ei kunnalla ole, mikäli henkilö on jatkuvan laitoshuollon tarpeessa.

9 §

Taloudelliset tukitoimet

Vammaiselle henkilölle korvataan hänen vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisesti kokonaan tai osittain kustannukset, jotka hänelle aiheutuvat henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta ja päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta. Vastaavasti korvataan ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat vammaisen tai sairautensa edellyttämän tarpeellisen vaateuksen ja erityisravinnon hankkimisesta.

Kunnan tulee korvata vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista eikä hän ole jatkuvan laitoshuollon tarpeessa.

10 §

Yksityiskohtainen sääntely

Tarkemmat perusteet palvelujen ja tukitoimien saamiselle säädetään asetuksella.

Tämän lain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestettäessä noudatetaan lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitetussa valtakunnallisessa suunnitelmassa annettuja ohjeita.

11 §

Tutkimukset

Henkilön tarvitsemien tämän lain mukaisten palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi hänet voidaan osoittaa lääkärin tai muun asiantuntijan tutkimukseen.

12 §

Yhteistyö

Kunnan tulee vammaisten henkilöiden olosuhteiden edistämiseksi toimia yhteistyössä eri viranomaisten, laitosten, vammaisjärjestöjen sekä muiden sellaisten yhteisöjen kanssa, joiden toiminta läheisesti liittyy vammaisten henkilöiden elinoloihin.

13 §

Vammaisneuvosto

Kunnanhallitus voi asettaa vammaisneuvoston, jonka tehtävänä on edistää ja seurata kunnallishallinnon eri aloilla tapahtuvaa toimintaa vammaisten henkilöiden kannalta. Vammaisneuvosto voi tehdä aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja asioista, joilla on merkitystä vammaisten henkilöiden elämisessä ja suoriutumisessa.

Vammaisilla henkilöillä sekä heidän omaisillaan ja järjestöillään tulee vammaisneuvostossa olla riittävä edustus.

Vammaisneuvosto voi olla yhteinen useammalle kunnalle.

14 §

Palveluista perittävät maksut

Edellä 8 §:n 1 momentissa mainitut vammaiselle henkilölle tarkoitetut palvelut sekä 8 §:n 2 momentissa tarkoitetut tulkkipalvelut ja palveluasumiseen liittyvät erityispalvelut samoin kuin 11 §:ssä tarkoitetut tutkimukset ovat henkilölle maksuttomia.

Kuljetuspalvelusta voidaan periä maksu sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Asetuksella voidaan säätää perittäväksi maksu myös palveluasumisen erityiskustannuksista silloin, kun henkilö saa niihin korvausta muun lain nojalla.

Maksujen osalta on muutoin voimassa mitä sosiaalihuoltolain (710/82) 28 §:ssä on säädetty.

15 §

Vakuutuslaitoksen korvaus

Jos vakuutuslaitoksen tulee suorittaa vammaiselle henkilölle korvausta tapaturmavakuutuslain (608/48), maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/81), valtion viran- ja toimenhaltijain tapaturmakorvauslain (154/35), ammattitautilain (638/67), sotilasvammalain (404/48), liikennevakuutuslain (279/59), tapaturmakorvausta saavien invalidihuollosta annetun lain (592/63), liikennevakuutuskorvausta saavien invalidihuollosta annetun lain (391/65) tai näitä vastaavan aikaisemman lain nojalla ja kunta on antanut hänelle samaan tarkoitukseen ja samaan aikaan kohdistuvia tämän lain 8 ja 9 §:ssä tarkoitettuja palveluja tai tukitoimia, siirtyy oikeus korvaukseen kunnalle tilitystä vastaan sellaisena kuin vakuutuslaitoksen olisi tullut suorittaa korvaus vammaiselle henkilölle, jolle kunta olisi tätä palvelua tai tukitointa antanut.

Jos 1 momentissa mainittu tilitys on tullut korvauksenmaksajan tietoon niin myöhään, että muun lain mukainen korvaus on jo suoritettu vammaiselle henkilölle, kunnalla on oikeus periä tätä korvausta vastaava määrä takaisin vammaiselta henkilöltä.

16 §

Erillisrahoitus

Tarvittaessa voidaan valtion tulo- ja menoarvioon varattujen määrärahojen rajoissa järjestää tämän lain mukaista:

- 1) sopeutumisvalmennusta;
- 2) kuntoutusohjausta; sekä
- 3) tutkimus- ja kokeilutoimintaa vammaisten henkilöiden aseman parantamiseksi.

17 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta tässä laissa tarkoitetuissa asioissa on voimassa, mitä sosiaalihuoltolain 45,

47, 48 ja 51 §:ssä on säädetty sekä, mitä jäljempänä tässä laissa säädetään.

18 §

Muutoksenhaku sosiaalilautakunnan päätökseen

Sosiaalilautakunnan päätökseen, joka koskee tässä laissa henkilölle tarkoitettua palvelua ja taloudellista tukitoimea, haetaan muutosta valittamalla lääninoikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Valitus voidaan antaa sanottuna aikana myös sosiaalilautakunnalle, jonka tulee se oman lausuntonsa ohella toimittaa lääninoikeudelle.

19 §

Muutoksenhaku lääninoikeuden päätökseen

Lääninoikeuden tämän lain 8 §:n 2 momentin mukaista palvelua tai 9 §:n 2 momentin mukaista taloudellista tukitoimea koskevassa asiassa antamaan päätökseen saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) on säädetty. Valituskirja liitteineen voidaan antaa myös lääninoikeuteen korkeimmalle hallinto-oikeudelle toimitettavaksi.

Muuhun kuin 1 momentissa säädettyyn lääninoikeuden tämän lain nojalla antamaan henkilölle tarkoitettua palvelua tai taloudellista tukitoimea koskevaan päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta, ellei korkein hallinto-oikeus myönnä valituslupaa.

Valituslupaa haetaan korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Lupa voidaan myöntää ainoastaan, jos valituksella on erittäin suuri merkitys asianomaiselle tai jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtäläisyyden vuoksi on tärkeitä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden tutkittavaksi.

20 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

21 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1988.

Edellä 8 §:n 2 momentissa tarkoitettujen muiden palvelujen kuin tulkkipalvelujen osalta lakia

kuitenkin sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 1992 ja tulkkipalvelujen osalta 1 päivästä tammi-kuuta 1994. Ennen tässä mainittuja ajankohtia voidaan vaikeavammaiselle henkilölle antaa 8 §:n 2 momentissa tarkoitettuja palveluja 8 §:n 1 momentin nojalla.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

22 §

Kumottavat säännökset

Tällä lailla kumotaan 30 päivänä joulukuuta 1946 annettu invaliidihuoltolaki (907/46) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen sekä 14 päivänä kesäkuuta 1951 annetun invaliidirahalain 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 17 päivänä syyskuuta 1982 annetussa laissa (709/82).

Suojatyöhön, elinkeinoneuvontaan ja työhönvalmennukseen sovelletaan kuitenkin edelleen invaliidihuoltolain 1—4, 9, 14, 19 a, 19 b, 19 c, 20, 22, 22 a, 22 c, 22 d, 25 a, 25 e ja 25 f §:ää.

Ammattikasvatushallituksen alaisissa invali-
dien ammattioppilaitoksissa annettavaan invali-

dihuoltoon ja mainituille laitoksille valtion va-
roista suoritettaviin korvauksiin sovelletaan edel-
leen invaliidihuoltolain 1 §:n 1 momenttia, 2—
4, 9, 13, 14, 16, 17, 25 a, 25 c, 25 d, 26 ja
27 §:ää sellaisina kuin niistä olivat 14, 25 a,
25 c, 25 d, 26 ja 27 § 31 päivänä joulukuuta
1983 ja muut pykälät tämän lain voimaan tulles-
sa.

Invaliidirahalain 1 §:n 3 momentissa tarkoitet-
tuun invalidiin sovelletaan edelleen invaliidi-
huoltolain 2 §:n 1 momenttia sellaisena kuin se
oli tämän lain voimaan tullessa.

23 §

Siirtymäsäännös

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat
hakemukset käsitellään ja ratkaistaan aikaisem-
min voimassa olleiden säännösten mukaisesti,
jollei hakemuksen käsittely ja ratkaisu tämän lain
mukaisena palveluna tai taloudellisena tukena
ole vammaiselle henkilölle edullisempi.

Päätökset, jotka on annettu invaliidihuoltolain
nojalla ja jotka koskevat tämän lain voimaantu-
lon jälkeistä aikaa, ovat edelleen voimassa.

2.

Laki

sosiaalihuoltolain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 17 päivänä syyskuuta 1982 annetun sosiaalihuoltolain (710/82) 17 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

17 §

Kunnan on myös huolehdittava lasten ja nuor-
ten huollon, lasten päivähoidon, kehitysvam-
maisten erityishuollon sekä vammaisuuden per-
usteella järjestettävien palvelujen ja tukitoimien,
ottolapsineuvontaan ja isyyden selvittämiseen ja
vahvistamiseen samoin kuin perheasioiden sovit-
teluun sekä elatusavun turvaamiseen kuuluvien

toimenpiteiden, päihdyttävien aineiden väärin-
käyttäjien huoltoon kuuluvien palveluiden sekä
muiden sosiaalipalveluiden järjestämisestä sen
mukaan kuin niistä on lisäksi erikseen säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1988.

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 1986

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Matti Puhakka*

2.

Laki

sosiaalihuoltolain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 17 päivänä syyskuuta 1982 annetun sosiaalihuoltolain (710/82) 17 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

17 §

Kunnan on myös huolehdittava lasten ja nuorten huollon, lasten päivähoidon, kehitysvammaisten erityishuollon ja invalidihuollon palveluiden, ottolapsineuvontaan ja isyyden selvittämiseen ja vahvistamiseen sekä elatusavun turvaamiseen kuuluvien toimenpiteiden sekä päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huoltoon kuuluvien palveluiden ja muiden sosiaalipalveluiden järjestämisestä sen mukaan kuin niistä on lisäksi erikseen säädetty.

Kunnan on myös huolehdittava lasten ja nuorten huollon, lasten päivähoidon, kehitysvammaisten erityishuollon sekä *vammaisuuden perusteella järjestettävien palvelujen ja tukitoimien*, ottolapsineuvontaan ja isyyden selvittämiseen ja vahvistamiseen *samoin kuin perheasioiden sovitteluun* sekä elatusavun turvaamiseen kuuluvien toimenpiteiden, päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huoltoon kuuluvien palveluiden sekä muiden sosiaalipalveluiden järjestämisestä sen mukaan kuin niistä on lisäksi erikseen säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1988.

